

GRO LINDSTAD er daglig leder i FOKUS – Forum for kvinner og likestillingsspørsmål – som jobber for å styrke kvinners rettigheter og muligheter gjennom programarbeid i åtte land i Afrika, Latin-Amerika og Asia samt gjennom politisk påvirkningsarbeid. FOKUS er den eneste organisasjonen i Norge som utelukkende arbeider med kvinners rettigheter og likestilling internasjonalt.

Likestilling og inkluderende økonomisk vekst

– politikk som må til for å oppfylle FNs bærekraftsmål

Innen 2030 skal FNs medlemsland oppfylle de 17 bærekraftsmålene de kom til enighet om i 2015. Inkludert i målene er tydelig krav til og inkludering av kjønnslikestilling. Bærekraftsmål 5 sier at vi skal «oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling». Inkludert i de andre 16 målene er det indikatorer som også skal måle oppnåelse av kjønnslikestilling integrert.

KVINNERS ØKONOMISKE RETTIGHETER

Kvinnens og jenters rettigheter og likestilling er samtidig et av de områdene hvor vi gjennomgående har langt igjen på svært mange områder, og hvor det i mange deler av verden er slik at rettigheter særlig knyttet til kvinners rett til å bestemme over egen kropp og eget liv, i stedet for å bevege seg fremover er under økende press.

Kvinnens økonomiske muligheter og rettigheter jobbes med på ulike måter, gjennom samarbeid via FN, gjennom ulike lands utviklingsmidler og som samarbeid mellom kvinneorganisasjoner og menneskerettighetsaktivister.

Verdensbanken har årlig i ti år publisert en studie – *Women, Business and the Law*¹ – som viser sammenlignbare data på tvers av ulike lands økonomier. Den siste studien fra 2019² tar for seg 187 land og åtte tematiske områder. Den viser at det har vært mye fremgang på områder knyttet til mulighet til fri bevegelse, jobb og arbeidsliv i løpet av de siste ti årene. Blant annet har 35 land vedtatt lovgivning som gir vern mot seksuell

trakassering på arbeidsplassen, og som nå beskytter to milliarder flere kvinner enn for ti år siden. Samtidig viser den at kvinner fremdeles kun har to tredjedeler av de samme rettighetene som menn. Her er det store regionale variasjoner. I Midtøsten og Nord-Afrika har kvinner under 50 prosent av samme rettigheter som menn. De fleste endringene har skjedd i land sør for Sahara.

Rapporten bruker åtte tematiske områder:

- bevegelsesfrihet
- å få seg jobb
- lønn
- juridiske rammer for ekteskap
- barn – muligheter til omsorg og arbeid
- mulighet til å etablere egen arbeidsplass/bedrift
- eiendomsrett og arverett
- pensjon

Kvinnens mulighet til selvstendighet og jobb begrenses fremdeles ved at kvinner i noen land må ha menns tillatelse til å få pass, bevege seg i offentlig rom med mannlig følge, ikke kan åpne egen bankkonto, ikke kan etablere egen bedrift eller arbeidsplass uten

1. <https://wbl.worldbank.org/>

2. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/31327/WBL2019.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

“ Under åpningen av årets møte i FNs kvinnekommisjon i New York i mars sa Irlands FN-ambassadør i sin tale at kvinner ikke ønsker spesielle rettigheter, vi ønsker *like* rettigheter

mannlig familiemedlems underskrift og godkjenning, ikke har arverett eller rett til å eie eiendom, mangler lovgivning mot vold, seksuell trakassering og/eller diskriminering på arbeidsplassen eller har ulik rett til pensjon sammenliknet med menns rettigheter.

Verdensbanken påpekte i sin rapport *Gender Equality and Development* fra 2012 at «gender equality is smart economics».³ De av oss som jobber med kvinner og likestilling og kvinners og jenters rettigheter i et utviklingsperspektiv, ser at dette er svært viktig. Glo-

.....

3. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/4391>

balt er 2,7 milliarder kvinner ifølge Verdensbankens rapport rammet av restriksjoner knyttet til arbeidslivet. Gjennom dette ser vi blant annet at kvinner ikke har mulighet til å bestemme over egne penger og egen økonomi. De blir samtidig for ofte tvunget til å forbli i voldelige forhold, og hvis ektefelle dør eller forlater kvinnen, har hun få eller ingen rettigheter knyttet til eiendom, arv eller deling av inntekt. Her har vi en stor utfordring både i et større perspektiv for lands økonomi og i et familieperspektiv med restriksjoner som hindrer likestilling og likeverd.

I norsk sammenheng har både tidligere statsminister Jens Stoltenberg og nåværende statsminister Erna

Solberg sagt gjentatte ganger at grunnen til at Norge er et velstående land, ikke bare er oljeinntekter, men at kvinner har like rettigheter og muligheter til arbeid. I Tanzania viser data at kvinner og jenter i 2006 gjennom ubetalt omsorgsarbeid står for 35 prosent av landets BNP.⁴ Det utgjør en stor andel av landets totale økonomiske grunnlag.

Verdensbanken sier i sin rapport fra 2012 at hvis de landene som har manglende likestilling i lovverket, innser dette og gjør endringer som skaper større muligheter for 50 prosent av befolkningen til å delta i arbeidslivet, vil nasjonalproduktet deres kunne økes så mye at en del av dem vil bli uavhengig av utviklingsbistand.

UBETALT OMSORGSARBEID OG MAKROØKONOMISKE PERSPEKTIV

Sosiale normer og kjønnsstereotyper former holdningene våre og oppfatningen om hvem som er ansvarlig for å ivareta omsorgsbehov, hvem som skal ha omsorg, og hvordan omsorg skal gis. Kvinners rolle som ansvarlige for ubetalte omsorgsoppgaver tas for gitt mange steder i verden. Det varierer med landenes tilgang til vann og sanitæranlegg, energi, helsetjenester og tilbud og barnepass. I familier med lav inntekt pålegges kvinner og jenter en større andel ubetalt omsorgsarbeid. I Afrika sør for Sahara er kvinner og jenter de som har hovedansvar for å hente vann, og de utfører 70 prosent av arbeidet i hjemmet der hvor husholdningens vann må hentes utenfor hjemmet. Det å investere i en bedre infrastruktur for vann rammes inn i en diskusjon knyttet til offentlig helse. Det ses i liten grad opp mot at det også er svært viktig for å redusere jenters og kvinners ubetalte omsorgsarbeid og arbeidsbyrde i hjemmet.

Makroøkonomisk tenkning og avgjørelser ses fremdeles i altfor liten grad i et kjønnsperspektiv, og tar ikke hensyn til økonomiske og sosiale rettigheter som vil ha konsekvenser for jenter og kvinner. Økonomisk vekst kobles også ofte til en antakelse om at det også vil redusere diskriminering mellom kvinner og menn, men det skjer ikke uten at det gjøres analyser og direkte koblinger som ser kjønnsperspektiv.

Vinkling av skattepolitikk og innretning på statsbudsjett vil også være viktig for å få til likestilling og like rettigheter.

.....

4. Budlender, 2008.

Regjeringen lanserte i 2016 handlingsplanen «Frihet, makt og muligheter – handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken 2016–2020». Den har fem prioriterte områder som omfatter jenters rett til god utdanning, kvinners politiske deltakelse, kvinners økonomiske deltakelse, bekjempelse av vold og skadelige skikker, og arbeidet med å fremme kvinners seksuelle og reproduktive helse og rettigheter. Handlingsplanen har mye god tekst og gode intensjoner, men følges ikke opp med noen friske midler. Regjeringen satser i utgangspunktet på jenter og utdanning, og dette er flott, men når det gjelder økonomisk deltakelse og rettigheter, har det siden 2016 vært vanskelig å spore hva som gjøres prioritert, fordi det er valgt ut som et spesielt prioritert område. Det er ikke løftet frem på en synlig og god måte i samarbeid med næringsliv om utvikling eller tatt inn på en synlig måte i utenriksdepartementets program Skatt for utvikling eller Olje for utvikling, for å nevne to konkrete områder. Jeg etterlyser en større bevissthet fra Regjeringen og Utenriksdepartementet. Den bør bli synlig utover det som skrives og skrives i handlingsplaner og sies i taler i internasjonale fora. Fore å skape reell endring trengs synlighet i praktisk politikk og investeringer. Det finnes mange gode eksempler på hvordan dette kan skje, men ingen god plan fra norske myndigheter på hvordan de skal bli bedre. FOKUS jobber sammen med partnere i Uganda for å gi kvinner opplæring i handelsavtaler, markedsføring av produkter og produktutvikling. Andre organisasjoner jobber også med utvikling av arbeidsplasser og inkludering i arbeidsmarkedet. Vi kunne skalert opp, men muligheten til å gjøre dette er ikke god nok.

For å oppnå FNs bærekraftsmål innen 2030 trenger vi vilje til endring og vilje til å tenke likestillingsdimensjoner i utviklingsperspektiv, i norsk utviklingspolitikk, i bevilgninger som gjøres av Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet, og det er behov for kjønnsanalyser i årlige statsbudsjett. Det siste har man i flere år gjort i Marokko, og det har skapt en ny forståelse og en ny type budsjettering fra landets finansdepartement.

Under åpningen av årets møte i FNs kvinnekomisjon i New York i mars sa Irlands FN-ambassadør i sin tale at kvinner ikke ønsker spesielle rettigheter, vi ønsker *like* rettigheter. Det må prege den økonomiske tenkningen utover nettverk av feministiske økonomer og blant de av oss som møter kvinner gjennom kvinneorganisasjoner vi samarbeider med i land i det globale sør. M